

різних сегментів влади, тому інформаційна війна здійснюється одночасно на двох рівнях: зовнішньому та внутрішньому, причому останній вимагає навіть більше зусиль та майстерності. Важливо також усвідомлювати, що у гібридній війні, складовою якої є війна інформаційна, арсенал впливу гнучкий, вибагливий, непередбачуваний, тому важко або й неможливо спрогнозувати напрям і засоби наступного удару.

В. Я. Малиновський, доктор політичних наук, професор

УКРАЇНА І ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Зважаючи на суспільно-політичний процес останніх років та аналізуючи попередній більш як двадцятирічний досвід так званої «розбудови держави», виникають певні сумніви щодо спроможності нашої держави гідно відповідати на виклики і загрози ХХІ ст., що вимагає не просто відповідних реакцій, а гри на випередження. Склалося враження, що українська політична еліта свідомо ігнорує фундаментальні зміни, які відбуваються на зовнішній та внутрішній політичних аренах.

У результаті безпорадності керівництва України у 90-х рр. ми втратили власність і активи Радянського Союзу, ядерну зброю та флот, натомість отримали джерело напруги й сепаратизму у Севастополі та неврегульованість державних кордонів із Росією, Румунією, Білоруссю. Міжнародне співтовариство не виконало своїх компенсаційних зобов'язань перед нашою країною, у результаті чого гарантії щодо Чорнобиля лягли на плечі практично самої України. А чого варті гарантії ядерної безпеки від США, Великої Британії, Франції, Російської Федерації, ми наочно побачили під час окупації Криму та війни на Донбасі.

Однак окрім зовнішньополітичних проблем, Україна так і не спромоглася вирішити цілу низку внутрішньополітичних питань, серед яких особливе місце займає формування оптимальної моделі політико-територіального устрою, який би забезпечив гармонійний розвиток територій та регіонів і при цьому не спричиняв сепаратистських трендів. Адже існуюча централізована держава стала не лише гальмом суспільного поступу, але й причиною відцентрових (сепаратистських) тенденцій, що з особливою силою проявилися після Революції гідності в окремих регіонах Півдня і Сходу.

У цьому контексті перед нашою державою стоїть складне завдання щодо кардинального перегляду існуючих підходів політико-територіального облаштування держави. Розроблені вітчизняними політиками проекти адміністративно-територіального реформування зводилися фактично до ревізії

окремих положень чинної Конституції, за відсутності розробленої та затвердженої, а головне — зрозумілої для політиків і громадян концепції трансформації територіальної організації публічної влади. Подальша бездіяльність у цьому питанні, зволікання з реформами спричинять не лише нові прояви сепаратизму, а й реальні загрози розпаду держави.

Зважаючи на критичну ситуацію, перед Україною постає складне завдання — побудова ефективного механізму взаємин центру і регіонів, адже в нових суспільно-політичних умовах існуюча централізована система державного управління довела свою повну неспроможність і значною мірою спровокувала події в Криму та Донбасі. У державотворчій практиці регулювання цих взаємин здійснюється за допомогою балансу централізованих і децентралізованих засобів. Ураховуючи міжнародну практику, процес політичної децентралізації у межах національного політико-територіального простору може здійснюватися у двох формах: регіоналізації влади та федералізації. На нашу думку, ураховуючи нетривалий період існування як самостійної держави, неконсолідованість українського народу, Україна не готова до запровадження федеративної форми державного устрою. Крім того, не існує необхідних об'єктивних причин для запровадження федералізму, котрий автоматично не призводить до децентралізації, оскільки федерації можуть бути як централізованими, так і децентралізованими. Приклад Росії, котра, будучи де-юре федерацією, де-факто цілеспрямовано перетворюється на унітарну державу, це наочно показує.

На нашу думку, забезпечення принципу територіальної цілісності полягає у гарантіях унітарної політико-територіальної організації України та збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, урахування їх історичних, економічних, соціальних, екологічних, географічних й демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. При цьому суттєве застереження, зважаючи на сумний досвід Автономної Республіки Крим: неприйнятною є автономізація окремих регіонів, чого так настійливо домагається Москва.

Дієвою альтернативою федералізації є децентралізація, яка має бути проведена не лише на рівні регіону чи навіть субрегіону (району), а дійти до базового рівня — села, селища, де зосереджено найбільше проблем. Відповідно визначальним елементом децентралізованої системи публічної адміністрації має стати територіальна громада — основний надавач адміністративних послуг громадянам. Саме на рівні громади має бути зосереджена й більшість місцевих справ. Для цього вона має отримати суттєві ресурси розвитку у вигляді юрисдикції на прилеглі землі та істотних власних надходжень від місцевих податків і зборів до власних бюджетів. Без цього країна не спроможна подолати внутрішню кризу, призупинити глибоку

руйнацію віками сформованого сільського способу життя, втрату духовних і культурних надбань, якими здавна славилася українське село та містечко. Це також сприятиме активізації місцевих громад, адже люди відчують, що здатні реально впливати на ситуацію, брати активну участь в управлінні та контролювати місцеву владу. Саме так формується громадянське суспільство, посилюються права і свободи людини та громадянина, їх практична реалізація.

Для вирішення цих завдань Україні потрібно запровадити принципово нову державну регіональну політику, яка б поєднала суттєве розширення повноважень місцевого самоврядування, і чіткі, збалансовані механізми контролю за діяльністю інститутів муніципальної влади з боку держави у частині дотримання ними законності та забезпечення життєдіяльності територіальних громад у випадках недієздатності органів місцевого самоврядування.

Підсумовуючи, зазначимо: якщо вдасться вирішити це головне внутрішньополітичне завдання, то спровокувати сепаратизм у межах великих територій стане неможливим.

Є. М. Мануйлов, доктор філософії, професор

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТА ПРАВА

Підґрунтям розуміння категорії відповідальності є філософське вчення про соціальну зумовленість поведінки індивіда, її зв'язок із свободою та необхідністю.

Соціальна відповідальність — найважливіший елемент взаємозв'язку людини та суспільства, адже вона регулює поведінку індивіда таким чином, щоб вона відповідала вимогам суспільства. З розвитком суспільства відповідальність почала відігравати провідну роль у політичних, економічних та духовних відносинах.

Проблема соціальної відповідальності особистості є предметом аналізу вчених різних галузей науки. Основи відповідальності як соціального явища спостерігаються вже в Античності (Платон, Арістотель). Сучасні дослідники проблеми соціальної відповідальності базуються на широкому тлумаченні категорії соціальної відповідальності.

Як зазначає А. Андрющенко, «соціальну відповідальність особистості можна визначати як системну соціальну якість, у якій віддзеркалюється і реалізується рівень її соціальності, тобто глибина і повнота зв'язків особистості з соціумом, міра прийняття соціально значущих потреб суспільства